

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת דברים

לא תגורו מפני איש

תורתנו דורשת מן השופטים לשפוט משפט צדק. דין זה מורכב מפרטים רבים, ובהם "לא תגורו מפני איש":

"לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתיו" (דברים א, יז).

מה משמעותו של איסור זה?

הפירוש הראשון בגמרא מורה לשופט שלא לפחד מאדם אלים שיש לו דין עם אדם חלש:

"רבי יהושע בן לקיש אמר: שנים שבאו לדין, אחד רך ואחד קשה, עד שלא תשמע דבריהם, או משתשמע דבריהן ואין אתה יודע להיכן דין נוטה – אתה רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם, שמא נתחייב חזק ונמצא חזק רודפו. משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה – אי אתה יכול לומר להן איני נזקק לכם, שנאמר לא תגורו מפני איש" (סנהדרין ו, ב).

גם אם קיים חשש שבעל הדין הקשה ינסה לפגוע בשופט אסור לשופט להתחמק ממתן פסק הדין לאשורו. מכאן אנו לומדים על תפקידים הקשה של השופטים – להתמקד בראיות המובאות לפנייהם בלי להתייחס לרעשי רקע, שמנסים, לעיתים באלימות, להכריע לטובת צד אחד. עליהם לרדוף אחרי האמת גם אם היא אינה פופולרית ועשויה להכעיס צד זה או אחר.

פירוש נוסף בגמרא פונה לתלמידי החכמים באשר הם:

"רבי יהושע בן קרחה אומר: מניין לתלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר – מניין שלא ישתוק? שנאמר לא תגורו מפני איש. רבי חנין אומר: לא תכניס דבריך מפני איש" (שם).

הבנת ההבדל בין דברי רבי יהושע בן קרחה לדברי רבי חנין טמון במשמעות שנותן כל אחד מהם לביטויים "לא תגורו" ו"איש":

רבי יהושע בן קרחה מפרש את הביטוי "לא תגורו" מלשון מגור, שפירושו יראה ופחד. אם התלמיד חושב שיש לזכות את העני ולחייב את העשיר עליו לומר את דברו בלי לפחד מה"איש" – הלוא הוא העשיר.

לדעת רבי חנין הציווי "לא תגורו" נגזר משרש אג"ר, שפירושו לכנס ולצבור, וה"איש" הוא אב בית הדין. התלמיד מצווה שלא לצבור את דעותיו בליבו גם אם הן מנוגדות לדעת אב בית הדין. עליו לומר את דעתו ולשטוח את ראיותיו בלי מורא, ולא לבטל את עצמו מפני החכם הגדול ממנו – בידיעה שהמשפט לאלוקים הוא. האמת שייכת רק לה', ושום "איש", גדול ככל שיהיה, אינו יכול לטעון כי הוא בעל האמת וכי רק דבריו הם דין תורה.

כך מובא גם במסכת הוריות (ב, א) שתלמיד חכם שפעל על פי הוראה מוטעית של הסנהדרין – אף שידע שבטעות יסודה – חייב בקורבן חטאת, כי היה עליו לנהוג על פי האמת הידועה לו בלי להתבטל מפניהם.

מכאן שגם הוויכוחים ההלכתיים בימינו צריכים להיות ענייניים, והכרעתם צריכה להימדד לפי תוכן הדברים הנאמרים ולא לפי זהות הדוברים.

לא תגורו מפני איש!

שאל דוד בוצ'קו